

Ska vi verkligen hålla på med lärande för hållbar utveckling?

Ingrid Engdahl, Svenska OMEP, Marie Fridberg och Susanne Thulin, Högskolan Kristianstad

Både våra styrdokument och de globala målen pekar på det - och många arbetar med det redan! Barn och även du själv översvämmas ständigt av information om vår värld som kan vara svår att hantera. Därför är det viktigt att börja engagera sig tidigt i samtal om hållbarhet. Att närma sig hållbar utveckling från en ung ålder stärker barnens förmåga att fatta kloka och avgörande val inför framtiden. Det är välkänt att de första fem åren i ett barns liv är avgörande för hälsa och utveckling. Barnen påverkar också sina familjer med det de lär sig i förskolan och förskoleklassen. Att bygga relationer, kommunicera och leka har en avgörande betydelse i denna process. Det är i grunden vad lärande för hållbar utveckling handlar om.

Att förstå de globala utmaningarna

Den här artikeln inbjuder dig att utveckla och stärka din expertis och att förstärka din förmåga att göra skillnad för en hållbar framtid. Även om det kan verka som en stor utmaning, är modulen designad för att vara hanterbar, lekfull och rolig. Att det brådskar med att ta itu med klimatförändringarna är uppenbart utifrån slutsatserna från Conference of the Parties (COP-möten) och the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC).

- En varmare värld: Jorden blir varmare, och utan åtgärder kommer den att bli ännu varmare, vilket leder till värre väderproblem
- Stigande vatten: Havsnivån steg med 3,6 mm varje år mellan 2006 och 2018 på grund av smältande is och varmare havsvatten, som tar större plats, vilket satte kustsamhällen och vilda djur i fara
- Extremt väder: Klimatförändringarna medför fler värmeböljor, torka, stormar och översvämningar, vilket kan skada människor, djur och natur
- Förlust av biologisk mångfald: Cirka 1 miljon växt- och djurarter riskerar att försvinna de närmaste decennierna
- Sura hav: Haven blir surare, vilket gör det svårt för exempelvis koraller och skaldjur att leva

- Resursutarmning: Världen står inför krympande naturresurser eftersom konsumtionen går snabbare än förnyelsen av naturresurser
- Social ojämlikhet: Människor över hela världen saknar resurser och möjligheter på grund av systemrelaterade skillnader, okunskap och fördomar

Dessa grundläggande fakta visar varför det är viktigt att agera nu för att skydda mänskligheten och till dels även vår planet för framtiden. Kursens fokus ligger på barnen – de är inte bara vårt gemensamma ansvar utan också en stark drivkraft för förändring. Ett samhälle som passar för barn är dessutom ett samhälle som ofta passar alla. Vi har ett gemensamt ansvar för kommande generationers möjligheter att leva på jorden.

Ordförklaringar

The Conference of the Parties (COP)

Ett beslutsfattande organ som ansvarar för att övervaka och granska genomförandet av FN:s ramkonvention om klimatförändringar.

The Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)

Ett FN-organ där tusentals forskare bedömer vetenskapliga fynd relaterade till klimatförändringar.

Klimatförändring

Enligt FN avser klimatförändringar långsiktiga förändringar i temperaturer och vädermönster. Dessa förändringar kan vara naturliga, till exempel genom variationer i solcykeln. Men sedan 1800-talet har mänsklig verksamhet varit den främsta drivkraften bakom klimatförändringarna, främst på grund av förbränning av fossila bränslen som kol, olja och gas.

Konsekvenser av passivitet

När det gäller klimatkrisen är varje individs bidrag till en hållbar framtid avgörande. Du har en viktig roll, inte bara för att minska din egen påverkan utan också för att utbilda och ge handlingsberedskap till nuvarande och framtida generationer om de globala utmaningarna och om lösningar på klimatförändringarna. Forskning understryker hur avgörande det kommande decenniet är för att stoppa den globala uppvärmningen. Genom ökad förståelse kan den här modulen inspirera till transformativ förändring, till en förändring av både individer och system på olika nivåer. Vi lever i en kritisk tid men med kunskap och handling är det möjligt att navigera rätt.

Ordförklaringar

Empowerment

Processen att förbättra kunskaper och färdigheter för att inspirera till handlingsberedskap.

Transformativ förändring

Syftar på väsentliga förändringar i beteende, samhälleliga normer och strukturer på flera nivåer, en hållbar framtid.

Vad innebär hållbar utveckling?

I en tid präglad av omfattande globala utmaningar har betydelsen av hållbar utveckling blivit allt viktigare. Hållbar utveckling handlar om att möta nuvarande mänskliga och icke-mänskliga behov samtidigt som man bibehåller förmågan att möta framtida behov (Brundtland Report, 1987). Även om starten för medvetenhet om hållbarhet ofta tillskrivs Brundtlandrapporten från 1987, är det viktigt att känna till att hållbara traditioner har förekommit i tusentals år.

”Den sjunde generationens princip”, med rötter i uråldriga övertygelser, innebär att man ska välja alternativ som säkerställer en sund värld för människor sju generationer framåt. Denna princip, som nämns i Haudenosaunee Confederacys The Great Law (~stora lag), belyser historiska rötter och gammal visdom bakom idén om en hållbar utveckling.

Ordförklaringar

Brundtland-rapporten

Our Common Future, eller Brundtland-rapporten, som publicerades 1987 av FN, fastställde nyckelprinciper för hållbar utveckling som återopas även idag.

Haudenosaunee Confederacy

Ett First Nations folk i Nordamerika och en av världens äldsta och längsta bestående demokratier, grundad av Peacemaker och Hiawatha för mycket länge sedan.

Bild 1:1.

Hållbar utveckling enligt FN:s 17 globala mål

Hållbar utveckling har varit en vägledande princip för Förenta nationerna, FN, sedan 1992, och den blev mer preciserad genom antagandet av de 17 globala målen för hållbar utveckling (SDG) 2015–2030. De globala målen ger en holistisk ram (med ett helhetsperspektiv) för olika aspekter av hållbarhet på en global skala och de vägleder vår väg framåt. Utöver de globala målen finns det flera andra ramverk och modeller som tar upp hållbarhet ur olika perspektiv, varav några kommer att lyftas längre fram i denna modul.

Målen gäller för alla FN:s medlemsstater och precis som gäller för barnkonventionen ska därför alla länder regelbundet rapportera till FN om det arbete som görs relaterat till de 17 målen och beskriva vilken utveckling som skett och som det planeras för inom landet. De 17 Globala målen för hållbar utveckling har alla kopplingar till förskola och skola. De är:

1. Ingen fattigdom
2. Ingen hunger
3. God hälsa och välbefinnande
4. God utbildning för alla
5. Jämställdhet
6. Rent vatten och sanitet för alla

7. Hållbar energi för alla
8. Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur
10. Minskad ojämlikhet
11. Hållbara städer och samhällen
12. Hållbar konsumtion och produktion
13. Bekämpa klimatförändringarna
14. Hav och marina resurser
15. Ekosystem och biologisk mångfald
16. Fredliga och inkluderande samhällen
17. Genomförande och globalt partnerskap

De globala målen (FN, 2015) bildar tillsammans Agenda 2030 och har som syfte att till år 2030:

- avskaffa extrem fattigdom
- minska ojämlikheter och orättvisor i världen
- främja fred och rättvis och
- lösa klimatkrisen.

De 17 globala målen har i sin tur 169 delmål och 230 globala indikatorer. Arbetet mot målen samlas under begreppet Agenda 2030 – dagordningen fram till 2030. Självklart angår alla 17 målen i FN:s Agenda 2030 barnen och de förekommer också i olika grad i de teman eller den tematisering som görs kring olika innehåll man arbetar med i förskola och förskoleklass.

Ordförklaringar

Förenta nationerna (FN)

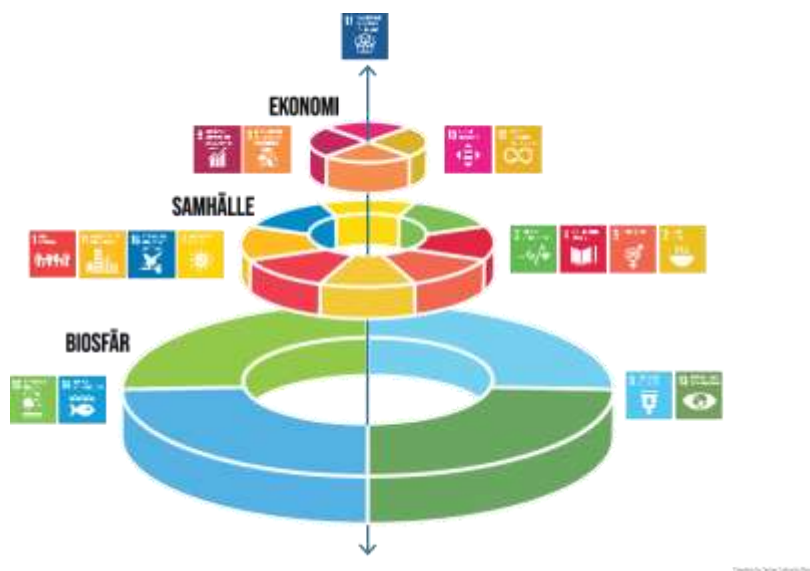
En global politisk plattform för nationer att ta itu med gemensamma problem och hitta gemensamma lösningar, ett arbete som sker genom olika deklARATIONER, konventioner, organ och organisationer. Grundades 1945. UNICEF (FN:s barnfond) och UNESCO (FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur) är en del av FN:s system.

Globala målen & Agenda 2030

Agenda 2030 beskriver ett omfattande ramverk för global hållbar utveckling, bestående av 17 globala mål för hållbar utveckling (SDG) och 169 delmål som ska uppnås till år 2030. Antogs av FN 2015. <https://www.globalamalen.se>

Bild 1:2.

Globala målen – som en tårta. De tre dimensionerna inom hållbar utveckling och deras koppling till de 17 Globala målen (animationen är producerad av Azote för Stockholm Resilience Centre vid Stockholms universitet)

Hållbar utveckling omfattar tre dimensioner: miljömässig, social och ekonomisk. För att hantera komplexa globala utmaningar krävs ett holistiskt tillvägagångssätt som integrerar alla dimensionerna. Dimensionerna och deras koppling till de 17 globala målen kan visualiseras med hjälp av en tårta, som på bilden ovanför. Den visar hur de tre dimensionerna flätas samman, och där Mål 17 (Genomförande och globalt partnerskap) utgör det översta lagret för att driva kollektiva åtgärder och få saker att hända.

Definitionen för hållbarhet i denna kurs är baserad på Agenda 2030 med de globala målen, Parisavtalet och 1,5°C-ambitionen (2015), den Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna (1948) och FN:s konvention om barnets rättigheter (1989).

Ordförklaringar

Parisavtalet

Ett juridiskt bindande internationellt fördrag om klimatförändringar. Antogs av 196 partier vid COP 21 i Paris, 2015.

1,5°C-ambitionen

Målet från Parisavtalet 2015 att hålla den globala temperaturökningen väl under 2 grader Celsius, helst 1,5 grader, jämfört med förindustriella nivåer för att mildra de allvarliga effekterna av klimatförändringarna.

Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna (UDHR)

Ett grundläggande dokument som erkänner att mänskliga rättigheter är universella och odelbara, och utgör hörnstenen för frihet, rättvisa och fred över hela världen över kulturer, religioner och kontinenter. Antogs av FN 1948.

FN:s konvention om barnets rättigheter (UNCRC)

Ett internationellt avtal om barndom. Antogs av FN 1989. Konventionen är det mest ratificerade människorättsfördraget i historien och har hjälpt till att förändra barns liv. Omnämns även som barnkonventionen.

<https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/>

Rikta in dig på vägen framåt

För att forma den framtid du önskar är det avgörande att föreställa sig den, bana väg för ett tankesätt som omfattar möjligheter och positiva förändringar. Upprätthåll detta tankesätt och inse att små handlingar kan ha en betydande inverkan för att skapa en bättre framtid. Att ta itu med utmaningarna att mildra och anpassa klimatförändringarna är avgörande för våra moderna samhällen under de kommande decennierna. Att begränsa klimatförändringarna handlar om att anta hållbara metoder och övergå till förnybara energikällor för att minska utsläppen av växthusgaser. Anpassningen kräver att man utvärderar klimatrisker och utvecklar strategier för att hantera de oundvikliga effekter som kommer att påverka samhället.

Genom att anamma principerna för hållbar utveckling kan du skapa en väg mot en motståndskraftig framtid, där effekterna av globala utmaningar, inklusive klimatförändringar, mildras och samhällen frodas i harmoni med miljön.

Ordförklaringar

Anpassning till klimatförändringar (Climate Change Adaptation)

Politik och åtgärder som gör samhällen och företag mer motståndskraftiga mot effekterna av klimatförändringar som översvämningar och värmeböljor.

Begränsning av klimatförändringar (Climate Change Mitigation)

Politik och åtgärder från företag och regeringar som syftar till att minska utsläppen av växthusgaser i avsikt att minska de globala effekterna av klimatförändringar.

Växthusgasutsläpp

Utsläpp till atmosfären av gaser, som koldioxid (CO₂) och metan, som bidrar till klimatförändringarna.

Fördjupning

Om du har intresse, tid och möjlighet kan du ta del av ytterligare texter och material.

Besök en hemsida som samlar definitioner, beskrivningar och material kopplat till FN:s globala mål och Agenda 2030. <https://www.globalamalen.se>

Varför inte gå direkt till stödmaterial för förskola och skola:
<https://www.globalamalen.se/skola/skolmaterial/>

Mer exempel på hur ni kan arbeta med de globala målen är samlade här:
Aspman, G. *Förskolans framtidsmål*. <http://detgodalivetigavle.se/forskolans-framtidsmal/>

En heltäckande grundbok som utvecklar innehållet i denna del:
Pramling Samuelsson, I., Årlemalm-Hagsér, E., Engdahl, I., Larsson, J. & Borg, F. (2021). *Förskolans arbete med hållbarhet*. Studentlitteratur.